

לראשון שבספר - פתח

ענין כז

17

(א) ויקרא אל משה. מפורש בזה שאפילו משה רבינו, שהיו נהיירין לו כל הריו עולם שבפרמי מלאכת המשכן, מכל מקום לא נכנס לתוכו בלי קריאה. ואמרו על זה חכמים, שאם היה נכנס בלי קריאה, כי אז היתה עליו מענה של תלמיד חכם בלי דעת. ודבר זה מתפרש הוא על פי דברי הגמרא, מפני מה תקנו הבדלה בחונן הדעת, מפני שאם אין דעת הבדלה מניין. והסברת ענין זה חזרה ונשנית כמה פעמים בבית מדרשנו. מפני שעיקר סגולתה של הדעת הוא בכח ההתדבקות וההתקשרות הגנוו בתוכה. (האזם ידע). ואדם שאינו יודע להפריד את עצמו מענין שאינו שייך לו, כעל כרחו שאינו יודע להתקשר עם ענין השייך לו. והוא הדין לאיך ניסא. אם אנו רואים אדם שיש בכחו להתאחד ולהתייחד עם ענין שייך אליו, מן ההכרח הוא, שאדם זה יש בו כח של הפרשה, והוא יודע להתבדל מן הענין שאינו שייך אליו. וזה מה שאמרו אם אין דעת הבדלה מניין. וממילא, אם היה משה נכנס בלי קריאה, היה זה מוכיח כי אינו מבדיל את עצמו מסקום שעדיין לא נתבררה שייכותו למקום זה. ועל כן היתה עליו המענה של תלמיד חכם שאין בו דעת. כי רק הקריאה היתה הברור על יחס המקום הזה אליו. ורק לאחר שקודם הקריאה פעלה בו הדעת בכח ההבדלה שבה, הנה לאחר הקריאה פעלה בו הדעת בכח הדבקות שבה. וישמע את הקול מדבר אליו. ובלבם של תלמידי חכמים מבקשי השם, לוחשת תמיד החששא, פן ואולי נדחקים הם בחוקת היד למקומות למעלה מראשם, והם מוכיחים על ידי כך שאין בכח הדעת שלהם סגולת ההבדלה. אלא שכל זה הוא בשאר ימות השנה, אבל בשעת שמחת פורים, שמהלך הנם היה על ידי ה"ל"א נקראתי לבוא אל המלך", וכל מקום שנאמר המלך סתם כמלך מלכי המלכים הכתוב מדבר, — הרי סדר ההנהגה של שמחת פורים מחייב, כי מי שהשתוקקות הקדושה דוחפת אותו פנימה, וזכה למציאות חן, ואדרבה מושיטים לו את שרכיב הזהב. ואם תאמר, הלא על הנכנס בלי קריאה נאמר עליו שאין בו דעת; ויש לומר, אדרבה הלא בשמחת פורים אין העדר הדעת חסרון כלל. עד דלא ידע.

לראשון שבספר - פתח

ענין 5

2

(א) מצות שמחת יום טוב נובעת היא מן הכתוב ושמחת בחגך. וקבלנו בזה דאין שמחה אלא בכשר ויין. שתיתית יין ואכלת כשר מצינו כהם בכל התורה כולה הלכות שיעורים: רביעית, כזית, וממילא אנו אומרים שבשמחת יום טוב מדובר על אודות שיעורים. ויעיין רמב"ם פ"ז מהלכות יום טוב הייבין בית דין להעמיד שופרים כרגלים שיהיו מסכבין בגנות ובפרדסים וכו' ויהיו בדבר זה לכל העם וכו' ולא ימשכו ביין וכו' יעו"ש. וסדר הנהגה כזה אי אפשר לו שימצא בשמחת פורים כלל וכלל. וממילא אנו אומרים שבשמחת פורים לא נאמר בה כלל ענין של שיעור. משל למה לדבר דומה, לחולה שנתרפא והרי הוא עושה סעודת הודאה לשמחת הבראתו. שבודאי משקלה של השמחה הוא כפי ערך סגנת המחלה ותועלת הרפואה. אבל אדם שחלה במחלת ה"מרה-שחורה", וכשנתרפא הוא עושה סעודה לשמחת הבראתו, — אז אי אפשר לשקול את השמחה כמאזני הצרה והישועה. שבסעודה זו, הרי עצם השמחה היא גופה היא הישועה. שהלא הצרה היתה שהפסיד את הכשרון להרגיש שמחה, וממילא, כל גילוי של כשרון שמחה, הרי הוא עצמו גוף ההבראה. סעודת הודאה של סתם חולה שנתרפא, הרי הבראתו עומדת היא מחוץ לגוף השמחה אלא שהוא שמח מזה הבראתו עומדת היא ה"מרה-שחורה" עושה סעודת הודאה להבראתו הרי הבראתו היא גוף השמחה, והשמחה היא גוף ההבראה. ונמצא, שכל תנועה של שמחה של הבעל, "מרה-שחורה" שנתרפא, מומנת בתוכה מקור שמחה חדש. וממילא אין קצבה לשמחה זו. שהרי גדול השמחה הוא עצמו המחייב שמחה. ועל עמלק הוא אומר אשר קרך בדרך. ופירש רש"י הביא בלבבך צונן והפשירך. וכודאי הצונן הזה והפשוירין הללו הן פגמים גדולים כגוף המצוה; אבל לענין השמחה של מצוה, הצונן הזה והפשוירין הללו קטלנים הם ממש. על ידי הצונן הזה והפשוירין הללו שמחת המצוה נעקרת היא מבית חיות. ונמצא, ששמחת מחיית עמלק, היא היא השמחה של רכישת הכשרון לשמחה של מצוה. וממילא, כל טפה של שמחה הנכנסת בלב, משמשת בעצמה שרש ומקור לזרם שמחה חדש. וזרם מוליך זרם. ומעתה, לך והמצא גבול לנביעת המעיין!

3

Edo Nesc,

ככל שמישה חוסיף לידע את ה' גדלה ענוותנותו ולכן דוקא כאן נאמר ויקרא באל"ף זעירא

באופן אחר אפשר לבאר מדוע רק כאן נכתב באל"ף זעירא, שהנה הגמ' בפסחים (דף כב, ב) מביאה ששמעון העמסוני היה זורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידי רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהו, אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה, עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים.

ונשאלת השאלה וכי שמעון העמסוני כשהתחיל לדרוש את האתינ לא ידע את הפסוק את ה' אלקיך תירא? הלא ודאי שיידע, ומה א"כ חשב לדרוש? ואם הבין מתחילה שא"א להשוות נברא לבורא, מדוע החל לדרוש את האתינ ורק אחרי שדרש את כל האתינ פירש? אלא נראה ברור ששמעון העמסוני ידע מלכתחילה גם את הפסוק, וגם את הדרשה שדרש רבי עקיבא לרבות תלמידי חכמים. וכשהתחיל לדרוש ולהתיגע על כל לימוד, התעלה והגיע לדרגות גבוהות בתורה ויראת השם, עד שכשהגיע בפועל לפסוק הזה לא היה יכול לדרוש לרבות תלמידי חכמים שהם כמו השכינה, מרוב השגות שהשיג בגדלות השם, שלפני שלמד ודרש, הכל היה בדרגה פחותה יותר ואז סבר ששייך לרבות ת"ח, אך עתה שכבר דרש כ"כ הרבה דרשות ומיום ליום עלה ונתעלה בהכרת גדלות השם, לא היה מסוגל להשוות ת"ח לבורא יתברך.

וכפי שידוע שרב סעדיה גאון היה שב כל יום בתשובה על המצוות שעשה אתמול, כששאלו אותו ילמידינו רבינו מדוע הוא עושה תשובה על מצוות? הסביר להם הרס"ג כי כל יום הוא משיג יותר את גדלות הבורא, ולפי הגדלות שהוא משיג היום הרי עליו לעשות תשובה על התרשלותו בעבודת השם של אתמול, שלפי ההשגות שלו היום הוא רואה שהמצוות שעשה אתמול הם בעצם עבירות.

כך גם משה רבינו מתחילה לא היה בדרגות כה גבוהות של ענוה, ולאחר שהוציא את בני ממצרים, מסר את התורה, ובנה את המשכן, ככל שהוסיף לדעת את ה' עוד ועוד גדלה ענוותנותו, ולכן רק כאן לאחר כל אלו נזכרת הקריאה אליו באל"ף זעירא.

4

Chelov

ריח הניחוח של מי?

וְקָרַב וּבִרְצוֹן יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַשֶּׁמֶל הַמְאֻבָּחָה עֲלֵה אֵשָׁה רִיחַ־נִיחֹחַ

לה'. (ויקרא א' ט')

ההבנה הפשוטה של פסוק זה אומרת כי הקורבן עצמו גורם ל"ריח" שנחשב כ"ניחוח" כלפי ה' יתברך. עם זאת, בעל "הכתב והקבלה" מביא פירוש מחודש לפסוק זה מאת רבי אליעזר הרופא (1513-1586); לדבריו, "הניחוח" שהוזכר כאן לא לקרבן, אלא לזה שמקריב את הקורבן.

יסוד זה מבהיר לנו שאין לחשוב שדי בעצם הקרבת הקרבן, בלי שתקדם לה תשובה פנימית אמיתית, וכפי שמוכיח הנביא 'שעיהו':

לְמַדְרֵי רַב־בְּחִיכָם יִמְרָה ה' שְׂבָעוּנִי עֲלֹת אֵלִים וְתִלַּב מְרִיאִים וְלִם שָׂרִים וּכְבָּשִׁים וְעֲתֻדָּיִם לֹא תִפְאַתִּי". (ישעיה א' י"א)

לפי פירוש זה, הכוונה במילים: "ריח ניחוח" היא שהאדם החוזר בתשובה צריך להיות בעל ניחוח נעים המופרש מעצמו, כלומר - שמהותו הפנימית השתנתה והוא נעשה לאדם טוב יותר, וכדברי הרמב"ם בהלכות תשובה:

"מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר: אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים! ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך 'שרה'. (משנה תורה הלכות תשובה ב', ב')